



## **Program wychowawczo-profilaktyczny**

**Zespołu Szkół nr 2**

**im. Jana Wyżykowskiego w Lubinie**

**na rok szkolny 2019/2020**

### **WSTĘP**

Program wychowawczo-profilaktyczny realizowany w Zespole Szkół Nr 2 im. Jana Wyżykowskiego w Lubinie opiera się na hierarchii wartości przyjętych przez Radę Pedagogiczną, Radę Rodziców i Samorząd Uczniowski, wynikających z przyjętej w szkole koncepcji pracy oraz tradycji. Działania zawarte w programie wychowawczo-profilaktycznym są spójne z wewnątrzszkolnym systemem oceniania.

Myśl przewodnia podejmowanych w szkole działań wychowawczych i profilaktycznych opiera się na założeniu, że wychowanie jest zadaniem realizowanym w rodzinie i w szkole, która w swojej działalności musi uwzględniać zarówno wolę rodziców, jak i priorytety edukacyjne państwa. Wychowanie rozumiane jest jako wspieranie uczniów w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej oraz społecznej. Proces wychowania jest

uzupełniany poprzez działania z zakresu profilaktyki problemów uczniów.

## **1. DIAGNOZA**

**Program wychowawczo-profilaktyczny został opracowany na podstawie przeprowadzonej diagnozy potrzeb i problemów występujących w środowisku szkolnych. Uwzględniono:**

- 1) Wyniki ewaluacji wcześniejszego szkolnego programu profilaktycznego
- 2) Analizę ankiety „System wartości i normy życia młodzieży”
- 3) Analizę ankiety dotyczącej samopoczucia na terenie szkoły.
- 4) Wyniki egzaminów zawodowych i maturalnych oraz klasyfikacji.
- 5) Dokumentów ważnych dla szkoły i jej społeczności (np. dziennik pedagoga szkolnego, karty monitorowania frekwencji).

Analizując wyniki przeprowadzonej ewaluacji, czynniki kontekstowe oraz wyniki analizy środowiska, zidentyfikowaliśmy następujące czynniki ryzyka: **słaba więź ze szkołą, niepowodzenia szkolne, niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem.**

W związku z występowaniem w naszej placówce opisanych w poprzedniej części czynników ryzyka, opracowane zostały propozycje wzmocnienia lub wprowadzenia adekwatnych

i skutecznych **środków chroniących:**

- Silna więź emocjonalna ucznia z rodziną.
- Pozytywny klimat w szkole.
- Zainteresowanie nauką i własnym rozwojem, budzenie ciekawości poznawczej.
- Regularne uczęszczanie na zajęcia z religii lub etyki – odwoływanie się do sfery duchowej uczniów, do rozwoju moralnego, wartościowania myśli i zachowań.
- Respektowanie norm i wartości społecznych – ukazywanie młodzieży jasnych zasad zachowania i konsekwentnego wychowania.
- Działalność uczniów w szkolnych kołach zainteresowań oraz w różnych organizacjach poza szkolnych.

Z dokonanego przeglądu czynników ryzyka i czynników chroniących wynika to, o co szkoła powinna zadbać, aby kreować zdrowe i bezpieczne środowisko

uczenia się wspierające prawidłowy rozwój fizyczny, intelektualny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży. W podejmowanych działaniach profilaktycznych należy uwzględniać wszystkie rodzaje czynników i zaplanować proces zmian pozwalający osiągnąć zakładane rezultaty.

## **2. PODSTAWA PRAWNA:**

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483).
- Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526).
- Ustawa z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (tekst. jedn.: Dz.U. 2017 poz. 1189).
- Ustawa z 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. 2017 poz. 59, 949).
- Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn.: Dz.U. 2016 poz. 1943 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (Dz.U. 2015 poz. 1249).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356).
- Statut Zespołu Szkół Nr 2 im. Jana Wyżykowskiego w Lubinie

## **3. MISJA I WIZJA SZKOŁY**

We wszystkich działaniach kierujemy się uniwersalnymi wartościami oraz poszanowaniem praw

i godności człowieka, zgodnie z Konwencją o Prawach Dziecka oraz Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Ponadto:

- Wychowujemy uczniów w duchu wartości moralnych, humanistycznych, tolerancji, patriotyzmu, solidarności, demokracji, wolności i sprawiedliwości społecznej.
- Kultuwujemy tradycje oraz ceremoniał szkolny, a wszystkie działania pedagogiczne i opiekuńczo – wychowawcze orientujemy na dobro podopiecznych (tworząc warunki intelektualnego, emocjonalnego, społecznego, estetycznego i fizycznego rozwoju uczniów), a także ich dalszy los.
- Pracujemy z młodzieżą w oparciu o nowoczesne programy kształcenia ogólnego i zawodowego oraz stosujemy efektywne technologie nauczania, a także

kształcenia.

- Umożliwiamy uczniom niepełnosprawnym i pełnosprawnym wspólną naukę w klasie integracyjnej.
- Przygotowujemy młodzież do świadomego i racjonalnego funkcjonowania w świecie ludzi dorosłych oraz do pełnienia ważnych ról społecznych.
- Ściśle współdziałamy z rodzicami (którzy są najlepszymi sojusznikami nauczycieli, zwłaszcza wychowawców) oraz innymi partnerami zewnętrznymi wspierającymi szkołę w jej rozwoju.
- Zapewniamy wszystkim uczniom edukację i opiekę na najwyższym poziomie, dzięki wysoko wykwalifikowanej kadrze.
- Ustawicznie diagnozujemy potrzeby i oczekiwania środowiska lokalnego oraz wszystkich, bezpośrednich „beneficjentów” szkoły.

Nadrzędnym celem naszej szkoły jest wspieranie rozwoju wszystkich naszych uczniów - zarówno pełnosprawnych jak i niepełnosprawnych oraz zapewnienie

im optymalnych warunków

do wszechstronnego rozwoju osobowości w bezpiecznym i przyjaznym środowisku, a także rozbudzanie i rozwijanie ich indywidualnych zdolności.

#### **4. MODEL ABSOLWENTA**

Absolwent Zespołu Szkół Nr 2 im. Jana Wyżykowskiego w Lubinie to obywatel Europy XXI wieku, który:

- w swoim postępowaniu dąży do prawdy,
- jest świadomy życiowej użyteczności zdobytej wiedzy i umiejętności przedmiotowych,
- posługuje się sprawnie dwoma językami obcymi,
- wykorzystuje najnowsze techniki multimedialne,
- wie, gdzie szukać pomocy w rozwiązywaniu złożonych problemów,
- jest otwarty na europejskie i światowe wartości kultury.

Absolwent Zespołu Szkół Nr 2 im. Jana Wyżykowskiego w Lubinie to obywatel, który zna historię, kulturę oraz tradycje swojego regionu i narodu.

Absolwent Zespołu Szkół Nr 2 im. Jana Wyżykowskiego w Lubinie to człowiek:

- umiemy rzetelnie pracować indywidualnie i w zespole,
- twórczo myślący,
- umiemy skutecznie się porozumiewać,
- umiemy stale się uczyć i doskonalić,
- umiemy planować swoją pracę i ją organizować.

Absolwent Zespołu Szkół Nr 2 im. Jana Wyżykowskiego w Lubinie to człowiek tolerancyjny, dbający o bezpieczeństwo własne i innych, aktywny, ciekawy

świata, uczciwy i prawy, przestrzegający prawa, kulturalny, obowiązkowy, samodzielny, promujący zdrowy styl życia, altruista.

Absolwent Zespołu Szkół Nr 2 im. Jana Wyżykowskiego w Lubinie to człowiek wolny, zdolny

do dokonywania właściwych wyborów, życzliwie nastawiony do świata i ludzi.

## **5. CELE :**

Działalność wychowawcza w szkole i placówce polega na prowadzeniu działań z zakresu promocji zdrowia oraz wspomaganie ucznia i wychowanka w jego rozwoju ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości w sferze:

- 1) **fizycznej** – ukierunkowanej na zdobycie przez ucznia i wychowanka wiedzy i umiejętności pozwalających na prowadzenie zdrowego stylu życia i podejmowania zachowań prozdrowotnych;
- 2) **psychicznej** – ukierunkowanej na zbudowanie równowagi i harmonii psychicznej, ukształtowanie postaw sprzyjających wzmocnieniu zdrowia własnego i innych ludzi, kształtowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi zdrowia, osiągnięcie właściwego stosunku do świata, poczucia siły, chęci do życia i witalności;
- 3) **społecznej** – ukierunkowanej na kształtowanie postawy otwartości w życiu społecznym, opartej na umiejętności samodzielnej analizy wzorów i norm społecznych oraz ćwiczeniu umiejętności wypełniania ról społecznych;
- 4) **aksjologicznej** – ukierunkowanej na zdobycie konstruktywnego i stabilnego systemu wartości, w tym docenienie znaczenia zdrowia oraz poczucia sensu istnienia.

**Działalność profilaktyczna** obejmuje:

- 1) w przypadku profilaktyki uniwersalnej – wspieranie wszystkich uczniów i wychowanków w prawidłowym rozwoju i zdrowym stylu życia oraz podejmowanie działań, których celem jest ograniczanie zachowań ryzykownych niezależnie od poziomu ryzyka używania przez nich środków i substancji,
- 2) w przypadku profilaktyki selektywnej – wspieranie uczniów i wychowanków, którzy ze względu na swoją sytuację rodzinną, środowiskową lub uwarunkowania biologiczne są w wyższym stopniu narażeni na rozwój zachowań ryzykownych,
- 3) w przypadku profilaktyki wskazującej – wspieranie uczniów i wychowanków, u których rozpoznano wczesne objawy używania środków i substancji

odurzających lub występowania innych zachowań ryzykownych, które nie zostały zdiagnozowane jako zaburzenia lub choroby wymagające leczenia.

## **6. EWALUACJA**

Ewaluacja programu wychowawczo-profilaktycznego polega na zaplanowanym i systematycznym gromadzeniu i przetwarzaniu informacji o warunkach, przebiegu i skuteczności prowadzonych w szkole działań.

Ocena skuteczności pozwoli na wprowadzenie odpowiedniej modyfikacji przez co podniesiona zostanie jakość prowadzonych działań.

### **Ewaluacja prowadzona będzie poprzez:**

- obserwację zachowań uczniów na przestrzeni roku szkolnego,
- wywiady z rodzicami uczniów w temacie prowadzonych badań,
- przeprowadzanie badań ankietowych wśród uczniów, nauczycieli oraz rodziców,
- analizę dokumentacji np. protokoły z posiedzeń szkolnych, sprawozdania wychowawców klas, sprawozdania pedagoga/ psychologa szkolnego, dzienniki lekcyjne, opinie, świadectwa.

Program wychowawczo - profilaktyczny został uchwalony przez Radę Rodziców w porozumieniu z Radą Pedagogiczną szkoły.

Przewodniczący Rady Pedagogicznej Pani Magdalena Kaliska-Drozd, w dniu 16.09.2019 r .

Przewodniczący Rady Rodziców Sławomir Kucharczyk, w dniu 09.09.2019 r .

**I Niedostateczne kierowanie swoim zachowaniem (w kwestii uzależnień, cyberprzemocy, zdrowego stylu życia).**

<b>Zadania</b>	<b>Sposób realizacji</b>	<b>Odpowiedzialni</b>	<b>Termin</b>	<b>Odbiorcy</b>
<b>1. Przeciwdziałanie uzależnieniom.</b>	<p>1. Podejmowanie tematyki profilaktycznej, programów prewencyjnych lub ich elementów dotyczących problematyki uzależnień (alkohol, dopalacze, narkotyki, palenie papierosów, Internet) .</p> <p>2. Projekcja na godzinach wychowawczych i innych zajęciach dostępnych filmów profilaktycznych.</p> <p>3. Udział w akcjach profilaktycznych.</p> <p>4. Przygotowanie referatów, prezentacji, projektów przez uczniów i nauczycieli na temat zagrożeń płynących z uzależnień.</p> <p>5. Udział w zajęciach oferowanych przez instytucje świadczące pomoc w zakresie profilaktyki i terapii uzależnień.</p> <p>6. Informowanie rodziców/ opiekunów prawnych o ofercie instytucji pomocowych.</p> <p>7. Zapoznanie uczniów z dostępną w bibliotece literaturą dotyczącą poruszanych problemów.</p> <p>8. Organizowanie szkoleń, warsztatów, spotkań mających na celu dostarczenie nauczycielom, rodzicom i uczniom wiedzy o profilaktyce uzależnień.</p> <p>9. Propagowanie mody na „Życie bez nałogów”.</p>	<p>Wychowawcy, nauczyciele, pedagodzy szkolni.</p>	<p>Cały rok szkolny.</p>	<p>Uczniowie, rodzice, nauczyciele.</p>
<b>2. Przeciwdziałanie cyberprzemocy.</b>	<p>1. Diagnozowanie środowiska pod kątem zagrożenia cyberprzemocą.</p> <p>2. Organizowanie zajęć warsztatowych, godzin wychowawczych, udział w akcjach i kampaniach profilaktycznych.</p> <p>3. Organizowanie wycieczek, rajdów, koncertów, wystaw, wyjść do kina, teatru, galerii i innych form zajęć pozalekcyjnych, jako alternatywy spędzania czasu wolnego.</p>	<p>Nauczyciele, pedagodzy szkolni, wychowawcy klas.</p>	<p>Cały rok szkolny.</p>	<p>Uczniowie, rodzice.</p>



<b>3. Promowanie zdrowego stylu życia.</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Podejmowanie tematyki prozdrowotnej i tematyki związanej z chorobami cywilizacyjnymi XXI wieku (cukrzyca, bulimia, anoreksja, depresja, otyłość itp.).</li> <li>2. Angażowanie uczniów do udziału w akcjach promujących zdrowy styl życia np. maratony, przemarsze, szkolne i międzyszkolne zawody sportowe.</li> <li>3. Przeprowadzenie szkolnych konkursów tematycznych oraz uczestniczenie w inicjatywach pozaszkolnych.</li> <li>4. Uczenie nawyków zdrowego odżywiania i prawidłowej organizacji spędzania czasu wolnego oraz promowanie idei zdrowego stylu życia w środowisku szkolnym i lokalnym.</li> <li>5. Rozwijanie umiejętności życiowych sprzyjających rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, społecznemu i duchowemu poprzez rozwój zainteresowań i pasji uczniów na zajęciach dydaktycznych i pozalekcyjnych.</li> <li>6. Monitorowanie stanu zdrowia uczniów przez pielęgniarkę szkolną.</li> <li>7. Promowanie zachowań proekologicznych w szkole i środowisku lokalnym np. udział w akcji „Sprzątanie świata”, konkursach ekologicznych oraz zaangażowanie uczniów w zbiórki odpadów nadających się do recyklingu.</li> </ol>	<p>Nauczyciele, pedagodzy szkolni, wychowawcy klas, pielęgniarka szkolna.</p>	<p>Cały rok szkolny.</p>	<p>Uczniowie, rodzice.</p>
<b>II Niepowodzenia szkolne ( w kwestii wysokiej absencji, kształtowania odpowiedniego systemu wartości i własnej samooceny).</b>				
<b>Zadania</b>	<b>Sposób realizacji</b>	<b>Odpowiedzialni</b>	<b>Termin</b>	<b>Odbiorcy</b>

<p><b>1. Poprawa frekwencji uczniów na lekcji oraz eliminowanie nieusprawiedliwionych nieobecności.</b></p>	<p>1. Diagnostowanie przyczyn nieusprawiedliwionej absencji szkolnej uczniów.  2. Cykliczne spotkania wychowawcze z pedagogami szkolnymi.  3. Wystosowywanie pism do rodziców, którzy zaniedbują obowiązek regularnego posyłania dzieci do szkoły oraz stawiania się na zebraniach.  4. Uświadamianie rodzicom konsekwencji dotyczących zaniedbań w zakresie sprawowania władzy rodzicielskiej.  5. Kierowanie wniosków z prośbą o wydanie stosownych zarządzeń opiekuńczych lub wychowawczych w przypadku stwierdzenia rażących zaniedbań w wykonywaniu władzy rodzicielskiej. Współpraca z Sądem rodzinnym oraz z władzami lokalnymi odpowiedzialnymi za egzekwowanie realizacji obowiązku szkolnego.  6. Kierowanie uczniów na rozmowy dyscyplinujące na Policję.  7. Stosowanie procedur poprawy frekwencji.  8. Organizowanie indywidualnych spotkań rodziców, dziecka, wychowawcy oraz pedagoga w zależności od potrzeb, współpraca z rodzicami w celu podniesienia frekwencji.</p>	<p>Wychowawcy,  nauczyciele,  pedagodzy szkolni.</p>	<p>Cały rok szkolny.</p>	<p>Uczniowie,  rodzice.</p>
---	---	--	--------------------------	---------------------------------

<p><b>2.Diagnoza indywidualnych potrzeb ucznia, określenie przyczyn jego niepowodzeń szkolnych oraz dostosowanie odpowiednich form pomocy.</b></p> <p><b>3.Systematyczna realizacja obowiązku szkolnego dziecka oraz poprawy wyników w nauce.</b></p>	<p>1.Diagnozowanie uczniów pod kątem posiadanej wiedzy i umiejętności (badania „na wejściu”, badania przyrostu wiedzy i umiejętności, próbne egzaminy maturalne i zawodowe, bieżąca analiza wyników w nauce).</p> <p>2. Informowanie uczniów oraz rodziców o wnioskach wynikających z diagnoz i analiz.</p> <p>3. Dbanie o właściwą, przyjazną uczniom atmosferę na zajęciach dydaktycznych, stosowanie zróżnicowanych, aktywizujących metod nauczania, dostosowanie form pracy do indywidualnych potrzeb ucznia.</p> <p>4. Organizowanie konsultacji z nauczycielami, pomocy koleżeńskiej w celu wspomagania rozwoju psycho - fizycznego ucznia.</p> <p>5. Zintegrowane działania szkoły z instytucjami wspierającymi pracę szkoły (np. PPP, Sąd Rodzinny, MOPS, PCPR) w celu wspierania rozwoju ucznia.</p> <p>6. Diagnozowanie sytuacji rodzinnej ucznia w zakresie wzmocnienia integracji ucznia ze szkołą i określenia jego potrzeb.</p> <p>7. Wpajanie zasad i motywowanie uczniów do odpowiedzialnego traktowania obowiązków szkolnych.</p> <p>8.Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień uczniów poprzez organizowanie zajęć pozalekcyjnych, edukacji teatralnej i filmowej, wycieczek przedmiotowych i edukacyjnych, konkursów i olimpiad tematycznych.</p>	<p>Wychowawcy, nauczyciele, pedagodzy szkolni.</p>	<p>Cały rok szkolny.</p>	<p>Uczniowie, rodzice, nauczyciele.</p>
<p><b>4. Wdrażanie poczucia odpowiedzialności, obowiązkowości i dyscypliny.</b></p>	<p>Tworzenie uczniom warunków do nabywania umiejętności planowania, organizowania i oceniania własnej nauki oraz przejmowania za nią odpowiedzialności:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- systematyczne i konsekwentne egzekwowanie od uczniów przestrzegania regulaminów szkolnych,</li> <li>- utrzymanie dyscypliny w zakresie frekwencji i punktualnego przychodzenia na zajęcia,</li> <li>- wdrażanie kulturalnego zachowania się w szkole i poza nią.</li> </ul>	<p>Wychowawcy, nauczyciele, pedagodzy szkolni.</p>	<p>Cały rok szkolny.</p>	<p>Uczniowie, rodzice.</p>
<p><b>III Słaba więź ze szkołą - tworzenie pozytywnego klimatu w szkole.</b></p>				
<p><b>Zadania</b></p>	<p><b>Sposób realizacji</b></p>	<p><b>Odpowiedzialni</b></p>	<p><b>Termin</b></p>	<p><b>Odbiorcy</b></p>

<p><b>1.Integracja środowiska szkolnego.</b></p>	<p>1. Integracja społeczności klasowej poprzez zajęcia i wycieczki integracyjne, kultywowanie tradycji klasowych np.: Dzień Chłopaka, Mikołajki, wigilia klasowa itp.</p> <p>2. Angażowanie uczniów w szereg inicjatyw:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- imprezy o charakterze kulturalnym, wypoczynkowym, turystyczno-krajobrazowym, np.: w ramach działalności kół PTSM, PTTK oraz wycieczek klasowych,</li> <li>- organizowanie uroczystości szkolnych np. akademii, imprez organizowanych przez SU</li> <li>- prowadzenie kroniki szkolnej,</li> <li>- dbanie o wystrój szkoły oraz pracowni,</li> <li>- organizowanie wystaw prac uczniów w szkole i środowisku lokalnym,</li> </ul> <p>3. Mobilizowanie uczniów i pracowników szkoły do budowania pozytywnego wizerunku szkoły.</p>	<p>Wychowawcy, nauczyciele, pedagodzy szkolni.</p>	<p>Cały rok szkolny.</p>	<p>Uczniowie, rodzice.</p>
<p><b>2.Tworzenie pozytywnego klimatu w szkole.</b></p>	<p>1. Rozwijanie umiejętności prowadzenia rozmowy w sytuacji konfliktu i negocjacji na linii uczeń-nauczyciel i nie tylko.</p> <p>2.Integracja grona pedagogicznego. Budowanie więzi i dobrej współpracy między pracownikami .</p> <p>3. Dostrzeganie i nagradzanie osiągnięć uczniów i pracowników.</p> <p>4.Otwartość szkoły na nowe i niekonwencjonalne pomysły uczniów i pracowników szkoły.</p> <p>5. Gotowość nauczycieli do udzielania dodatkowej pomocy w wyjątkowych sytuacjach życiowych ucznia.</p> <p>6. Właściwa, szeroka informacja na temat działalności szkoły (strona internetowa szkoły, materiały promocyjne o szkole, artykuły w prasie lokalnej, facebook)</p> <p>7. Działania angażujące rodziców w prace na rzecz szkoły. Zapoznanie i opiniowanie przez rodziców podstawowych dokumentów regulujących pracę szkoły – ścisła współpraca z Radą Rodziców.</p> <p>8. Rozwijanie umiejętności komunikacji interpersonalnej i rozwiązywania konfliktów na drodze dialogu w relacji: uczeń - pracownik szkoły, uczeń - uczeń, pracownik szkoły - pracownik szkoły</p>	<p>Wychowawcy, nauczyciele, pedagodzy szkolni.</p>	<p>Cały rok szkolny.</p>	<p>Uczniowie, rodzice, nauczyciele.</p>

<b>3. Kształtowanie postawy empatii i solidaryzowania się z drugim człowiekiem.</b>	1. Angażowanie uczniów w organizowanie i przeprowadzanie akcji charytatywnych, kwest oraz działalność Szkolnego Koła Wolontariatu, Caritasu, PCK., SU. 2. Rozmowy i pogadanki na lekcjach wychowawczych, kształtujące postawy szacunku, empatii i tolerancji.	Wychowawcy, nauczyciele, pedagodzy szkolni.	Cały rok szkolny.	Uczniowie, rodzice.
<b>4.Uczenie samorządności i demokracji.</b>	1.Organizowanie wyborów do samorządu uczniowskiego i samorządów klasowych, 2. Praca w SU i samorządach klasowych (działalność na rzecz klasy i szkoły, organizacji i środowiska lokalnego). 3. Organizowanie zajęć edukacyjnych i spotkań na temat praw i obowiązków dziecka/ucznia/ obywatela ( zapoznanie z Konwencją Praw Dziecka, Statutem Szkoły, fragm. Konstytucji RP).	Wychowawcy, nauczyciele, pedagodzy szkolni.	Cały rok szkolny.	Uczniowie, rodzice.
<b>5.Kształtowanie kultury osobistej.</b>	1. Podnoszenie poziomu znajomości zasad dobrego zachowania wśród uczniów w szkole i środowisku (prelekcje, pogadanki ) na przykład w zakresie: - wyrabiania szacunku dla osób dorosłych, - dbania o higienę osobistą i strój uczniowski, - wyrabiani postawy odpowiedzialności za mienie szkolne i cudzą własność, - wpajania zasady odpowiedzialnego traktowania obowiązków szkolnych, - propagowania kultury słowa wśród uczniów.	Wychowawcy, nauczyciele, pedagodzy szkolni.	Cały rok szkolny.	Uczniowie, rodzice.

*Program opracowały: B. Hawrysz, K. Górską, I. Szumczyk, A. Żukrowska – Witek.*